

Kosten & baten van natuur

'Ik denk dat de baten van de EHS de kosten zullen overstijgen'

Investeren in natuur rendeert

■ De natuur in geld uitdrukken wordt steeds normaler. De maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) wordt bijvoorbeeld tegenwoordig geregeld ingezet voor het doorrekenen van de effecten van projecten op de natuur en het milieu. Bij infrastructuurwerken is het zelfs al een tijdje verplicht om in de milieueffectrapportage de schade aan de natuur te berekenen, zodat die gecompenseerd kan worden. Het is een positieve ontwikkeling vanuit het oogpunt van bewustwording van de economische waarde van de natuur, maar milieuwetenschapper Dolf de Groot van Wageningen UR is daarmee nog niet tevreden. 'Ik denk dat er in de economie nog veel moet veranderen. We hebben jarenlang de diensten van de natuur gebruikt zonder de kosten in rekening te brengen of de baten van gratis gebruik te bekijken. De MKBA is een stap in de goede richting, maar laat nog veel natuurdiensten ongeprijsd en dus buiten beschouwing.'

Politieke lafheid

De Groot is, samen met omgevings-econoom Elisabeth Ruijgrok van ingenieursbureau Witteveen+Bos één van de drijvende krachten geweest achter het prijskaartje voor de natuur. Hij berekende al in 1997 voor het wetenschappelijke tijdschrift Nature dat de waarde van de ecologische functies op aarde tussen de 16 en 54 triljoen dollar per jaar bedraagt. Een immens bedrag, zeker als je bedenkt dat op dat

moment het wereldwijde nationaal product 27 triljoen dollar bedroeg. Dit soort berekeningen kan er volgens hem toe bijdragen dat ecologische waarden ook als een economisch belang worden gezien, dat het gemakkelijker wordt de gebruiker te laten betalen, en dat de verschillende belanghebbers beter met elkaar kunnen praten. De Groot is niet de enige met kritiek op het gebruik van de MKBA. Milieueconoom Tom Bade bijvoorbeeld stelde op een symposium van het Natuurplanbureau vorig jaar dat het instrument politieke lafheid camoufleert. Het is een onvolwaardig instrument waarachter politici en beleidsmakers zich kunnen verschuilen, betoogde hij.

Bade maakte naam met onderzoeken naar de waarde van natuur voor het accountantskantoor KPMG, en heeft sinds een jaar zijn eigen onderzoeksbureau Triple E met inmiddels zeventien medewerkers. Hij is daarmee de verwezenlijking van de stijgende aandacht voor het prijskaartje van de natuur, maar is ook kritisch over het gebruik van dat prijskaartje. 'Als puntje bij paaltje komt zie je dat politici zich niets aantrekken van MKBA's. Meestal worden die ook gericht op projecten die negatieve gevolgen hebben voor de natuur.' Volgens Bade is de MKBA dan ook te defensief. Hij pleit daarom voor investeren in natuur en landschap. '0,2 procent van de rijksbegroting wordt uitgegeven aan natuur en milieu, terwijl de Nederlandse bevolking

die altijd in de top drie zet van belangrijke politieke thema's. Dat betekent dat je meer moet doen dan enkel compenseren omdat je een Betuwelijn aanlegt en daarbij schade aan de natuur toebrengt. Investeren dus.' 'Je moet dan gewoon een alliantie aangaan met partijen die baat hebben bij de natuur', stelt Bade. 'Als wij hebben uitgerekend dat de recreatiesector 535 miljoen euro per jaar verdient aan de natuur van de Veluwe, dan gaan we praten met de ondernemers om een deel van hun winst te herinvesteren in de natuur. Want daar hebben wij en zij baat bij.'

Baten

Volgens De Groot is het praten over investeren in natuur ook een nieuwe beweging in de wetenschap. 'Er is een beweging gaande van het waarderen van natuur, naar de financiering ervan. Ik werk zelf al zo'n twintig jaar aan het berekenen van de waarde van ecologische diensten en je ziet nu een omslag naar berekeningen wat investeringen in natuur opleveren. Dan gaat het om baten van schoon water, CO₂-credits, enzovoort.' Die omslag werd onder meer zichtbaar met de publicatie van het rapport Investeren in het Nederlandse landschap van het ministerie van LNV, waaraan Elisabeth Ruijgrok meewerkte. Dat investeren in natuur winst oplevert is een van de conclusies uit het rapport die door de media ruimschoots werd opgepikt. Een investering van 9 miljard

De aandacht voor de economische waarde van de natuur neemt toe. In de praktijk heeft die aandacht echter nog tot nauwelijks meer geleid dan dat schade die aan de natuur wordt toegebracht, wordt gecompenseerd. Betrekkelijk nieuw is het fenomeen investeren in de natuur, dat grote belangstelling heeft van publiek en overheid. Investerings leveren geld op, blijkt uit studies. Maar wie moet die investeringen betalen?

euro in het Nederlandse landschap zou zo'n 26 miljard euro kunnen opleveren als gevolg van stijgende huizenprijzen, recreatie en de welvaart die mensen ontleen aan dat landschap. Dat is niet allemaal tastbaar geld, maar een optelsom van maatschappelijke en intrinsieke waarden die het landschap opleveren, net zoals dat in de MKBA wordt meegewogen.

Schade

Volgens De Groot is de brede publieke en politieke aandacht voor het investeren in natuur en landschap begonnen met de Millennium Ecosystem Assessment van de Verenigde Naties in 2005. 'Daaruit bleek dat de schade die de mens berokkent aan de aarde niet alleen ecologisch maar ook economisch desastreus is. In een opmerkelijk redactioneel naar aanleiding van het assessment in het veelal conservatieve tijdschrift The Economist stond toen de berekening dat een investering van 1 dollar in natuur 7,5 tot 200 dollar oplevert.' Berekeningen zoals ook Bade die maakte over de recreatiesector in de Veluwe laten volgens De Groot goed zien om hoeveel geld het eigenlijk gaat. 'Dit soort studies leiden er hopelijk toe dat het makkelijker wordt geld vrij te maken voor investeren in natuur. Feitelijk zou je moeten uitzoeken wie er hoeveel baat heeft van een natuurfunctie. Dat is nogal tijdrovend, maar je kunt ook simpelweg uitgaan van een 'herinvesteringstax' van één procent.

Bij 535 miljoen euro baten heb je dan 5 miljoen, en daar kun je hele leuke dingen voor doen. Voor kunst vinden we het heel gewoon om 1 procent van de bouwsom aan kunstwerken te besteden, waarom niet voor de natuur?' En wat is een mooiere verantwoording voor het natuurbeleid dan de berekening van de baten uit de investering van ongeveer 1 miljard euro die Nederland jaarlijks besteedt aan de aankoop en inrichting van natuurgebieden en het beheer daarvan? De Groot: 'Het zou mooi zijn om een berekening te doen van de baten van de EHS – schonere lucht, helder water, enzovoort. Ik denk dat die baten de kosten zullen overstijgen.' <

foto Jan Wamelink

'Je moet gewoon een alliantie aangaan met partijen die baat hebben bij de natuur'

Hoe waardeer je natuur?

De waarde van natuur is meer dan de financiële waarde alleen, omdat de natuur functies vervult die niet met geld kunnen worden verhandeld. Zo zuivert natuur lucht en water, en levert het bewoners en recreanten een mooie omgeving. Uitgaan van de financiële waarde alleen is niet logisch, want dan zouden alleen geëxploiteerde gebieden waarde hebben. Het pretpark Duinrel is dan meer waard dan het duinreservaat Meijendel. In de wetenschap wordt daarom onderscheid gemaakt tussen de maatschappelijke gebruikswaarde van natuur en de intrinsieke waarde ervan. De gebruikswaarde van de natuur wordt gevormd door producten die direct of indirect welvaart opleveren. De intrinsieke waarde bestaat dan onder meer uit de waarde die de mens geeft aan het bestaan van de natuur; mensen hechten waarde aan natuur en landschap, ongeacht gebruik.